

MÉRAY LÁSZLÓ:

A magyar vadászati jogról.

Szeged, 1949.

Diss. A 173

Diss. A 173

225-1978/4 a.a. az é. b. díj-
befizette

A MAGYAR VADÁSZATI JOGRÓL

írta: Méray László.

Efi A

Diss. A 173

I. Fejezet.
A MAGYAR VADÁSZATI JOGRÓL.

A magyar vadászati jognak mai formája nehezen és nagyon későn forrt ki.

A honfoglalás korában a vadászat jogi vonatkozásban nem lehetett más, mint amilyen a nomád életközösségben volt. Bár az új hazában a magyarság letelepedett, az egyes törzseknek juttatott földeken a törzsek tagjai továbbra is nomád életet folytattak. A mozgási terület megszűnik, de az életforma nem változott. Ennek következtében a vadászati jog is a régi maradt. Szabad vadászat volt. Ez azt jelentette, hogy a törzsszervezet minden tagja, minden időben, bármily vadra, bármily módon vadászhatott.

A vadászati jognak ez a teljesen szabad formája természetesen szoros velejárója volt az akkori társadalmi berendezkedésnek. A jogi vonatkozású megkötöttséget nem kívánták meg a fennálló körülmények,

mert a gyér lakosság és a nagy vadállomány közötti összefüggés a jogi megszorítások szükségességét kizárták. Ez ma különösnek tűnhet, de ne feledjük, hogy az ember kevés volt és a területek nagyrésze járhatatlan mocsarakból, őserdőkből állott, ahova a primitív fegyverekkel vadászó honfoglaláskori magyar nehezen követhette a vadat, ennek következtében annak elejtésére a nagy vadállomány mellett is kisebb eshetősége volt, mint a mai vadásznak. Tehát a jognak ebben az időben még semmi beleszólása nem volt a vadászatba.

A vadászati jog fejlődésének vizsgálatánál szembeötlően tárul elénk, hogy a kezdeti szabad vadászatból bizonyos korlátozások ^{vezetésével} ~~erőszakkal~~ a vadászati jog hogyan csuszott át a privilégiumok területére. A szabad nemzet joga, a szabad vadászat a kiváltságosok kezébe került. A vadászat gyakorlásának mikéntje nem változott, de a vadászat gyakorlására jogosultak száma a privilegiumok megjelenésével erősen megcsappant.

E privilegiás helyzet a szabad vadászat mellett volt a leghosszabb életű a magyar vadászati jog történetében. Nagy változást jelentett 1802. XXIV. tc. megjelenése, mert ez a tc. a magántulajdon kérdését érintve egyenes irányt szabott a vadászati jog fejlődésének és előkészítője lett az 1872 VI. és az 1883. XX. tc-nek. Ez utóbbi tc. egész 1945-ig tehát 62 éven keresztül érvényben volt és több vonatkozásban ma is érvényben van. A 4640/1945.M.E.számú rendelet megjelenése gyökeres változást hozott a magyar vadászati jogba, mert a vadászati jogot elválasztotta a földtulajdontól és azt teljes egészében a magyar államra ruházta át. Ezek a fentebb vázolt fordulópontok természetsszerűleg szabják meg azoknak a fejezeteknek sorrendjét, amint a magyar vadászati jog tárgyalását levezetni kívánom.

II. Fejezet.

A szabad vadászat idején a vadászati jognak úgy személyi, mint tárgyi szempontból nem volt korlátozása. Személyi feltételek határozzák meg, hogy ki vadászhat, tárgyi feltételek, hogy melyik

területen mit vadászhat az illető. A szabad vadászatnál tehát bárki, bárhol, bármit vadászhatott. Lehetségesnek látszik, hogy ebben az időben is kialakult egy szokás, mely a vadállatoknak bizonyos időben való kiméletét hozta magával, de erről feljegyzéseink nincsenek. Ha volt is bizonyos szokás, mely a vadászat jogát bizonyos tekintetben kolátozta, sanctiója nem lehetett, ennek folyamányaként elmondhatjuk tehát, hogy a honfoglalás korában a nemzet minden szabadrendű tagja dolg^o/i előfeltételektől függetlenül gyakorolhatta a vadászat jogát, amely jog ilyen formájában a közjogositványok közé tartozott.

A vadászati jog szabályozására a nemzet társadalmi strukturájának megváltozása adja meg az első lökést. A szaporodó népesség természetes következménye volt, hogy helyszűke miatt a vadászat terén az emberek között összeütközések keletkeztek. Ezek az első összeütközések azonban nem területi szempontból vetődtek fel, hanem az ingatlanokon való abszolút jogi uralom kérdésében.

Itt utalnunk kell Kolozsváry Bálint megállapítására, mely szerint a római jog a vadászati jogot, mint külön jogtipust nem ismerte, azaz teljesen beleolvasztotta az okkupációra vonatkozó tulajdonjogszerzés intézményébe. Egyben azonban pontosan összevágott a régi magyar szabad vadászat alapelveivel, nevezetesen abban, hogy a római tulajdonjog mellett a vadak fogásában, elejtésében és tulajdonul való megszerzésében a vadászat helye teljesen irreleváns volt.- Az ingatlanon való abszolút jogi uralom kérdése tehát sem a honfoglaláskori magyar szabad vadászatban, sem a római magánjogban található feljegyzésekben nem került előtérbe. Ez a probléma csupán a népesedés sűrűsödésével merült fel.

III. Fejezet.

A honfoglalás korától az 1802 évi XXIV.tc. kihirdetéséig a vadászat törvényes területi korlátozás alá nem esett.- Erre a tc-re később még visszatérünk. Annak ellenére, hogy területi korlátozások

nem voltak, a rendelkezésünkre álló adatok szerint a nyugati hűbérrendszer, mely hazánkban is igyekezett gyökeret verni, - a vadászati jog terén is éreztette hatását. Kolozsváry Bálint "Vadászati jog" című munkájában / ez a mű még a 4.640/1945.M.E.sz.röndelet megjelenése előtt született / elsőként a bakonybéli apátság 1037-ről keltezett és Szent Istvántól származtatott alapító levélre hivatkozik. Az alapító levél négy megjelölt hegyorom közötti területről eredő vadászati jövedelem felét az apátságnak biztosítja. Ennek az alapítólevélnek érdekessége, hogy a történelmi kutatások tanúsága szerint hamisítvány volt. Bár kétségtelen, hogy az alapító levél csalás volt és 200 évvel későbből származott, mégis felbecsülhetetlen értékű történelmi dokumentumként említhetjük meg, mert tartalma rávilágít Szt. István király után 200 évvel felszínre került törekvésekre. Kétségtelen, hogy az apátság a vadászati jog hamis módon való biztosításával a vadászati jogot a földtulajdonnal akarta összekapcsolni. Ez így volt és az apátság a hamis a-

alapítólevéllel az apátság megántulajdonát képező ingatlan háborításának lehetőségét akarta kizárni. Ezen feltevéseknek helyességét támasztja alá a későbbi keletű királyi alapítóleveleknek egész sora, melyekben a kiváltságot kapottak a hatalmaukban tartott területeknek vadászati jogát is kizárólagossággal nyerték el.

A bakonybéli apátság hamis alapítólevele tehát 1230 körüli időből származhat és kronológikus sorrendben közvetlen ezután IV. Béla idejéből 1255-ből származik az első valóban hiteles alapítólevél, melyet Besztercebánya városa nyert el és amelynek alapján az adományozott terület vadászati jogát is kizárólagossággal az adományozott nyerte el. V. István király 1272-ben a felszászi hospeseknek adott privilégium levelében a vadászati jog kizárólagosságát a következő szavakkal biztosította a hospeseknek: "Contulimus eisdem silvam, in qua feras mediocres, videlicet ursos, apros, cervos et capellas occidendi liberam habeant facultatum."

1350-ben I. Lajos király adomány levelében kimondottan az adományozottnak részére biztosítja a vadászati jogot, V. László pedig 1453-ban az Ajkai családnak praesentált adománylevelében a vadászati jogot hangsúlyozottan elválasztja az adományozott birtoktól. Ugyancsak vadászati jogot nyertek a Szepesiek is és még sokan mások különböző királyoktól. - Végeredményben ezek a privilégiumok az egész ország területére vonatkoztatva nem sokat jelentettek. A valódi, tartalmilag is privilegialisnak mondható helyzet úgy állt elő, hogy a földesurak elnyomása következtében megszületett jobbágyság kizáratott a vadászati jog gyakorlásából és az ugynevezett szabadvadászatot is csak nemes ember gyakorolhatta. Önkéntelenül felvetődik ezek után az a kérdés, hogy nevezhetjük-e szabadvadászatnak azt, mikor csak a nemes vadászhatott. - Kétségtelen, hogy nem, mert hiszen korábban már leszögeztük, hogy az a szabadvadászat, mikor a vadászati jog gyakorlásának sem személyi, sem tárgyi korlátai nincsenek. Amint tehát a

a jobbágyság elnyomása után csak a nemes űzhette a vadászatot, - alapítólevelek nélkül is privilégiummá vált a vadászat.- Ebben az időben a szabad nemzet fogalma/már elhomályosodott és a nemzetnek megvoltak a szabad és nem szabad elemei. A vadászati jogot csak a nemzet szabad tagjai, vagyis a nemesek gyakorolhatták és ezzel a vadászati jognak közjogosítvány jellege is megszűnt. Természetesen a jobbágyságnak vadászatból való kizárása magával hozta azt, hogy a nyomorult sorba jutott szegényemberek, mint az aránylag legkevésbé ellenőrizhető dologból, a vadállományból igyekeztek sanyaru sorsukon segíteni. Fogták, elejtették a vadat ahogy tudták, de a nemesek hamarosan megtalálták a sanctiókat arra, hogy a jobbágyságtól eredetileg az egész szabad nemzet jogát képező vadászatot elrekecssék. Erre az állapotra vet fényt a II. Ulászló féle 1504-es decretum XVII. cikkelye, mely a következőket tartalmazza:

" Mivel minden főpap és báró urnak és a többi országlakosnak jobbágysai és lakói közül igen sokan a szőlők és földek mivélését

csaknem abbahagyván és f#élretévén, egyedül vadászattal és madárszáttal foglalatoskodnak, annyira, hogy nemcsak köz, hanem vasárnapokon és a szentek más ünnepnapjain, sőt szent karácsony napján is vadásznak, ami által az Isten ellen, mert parancsát meg nem tartják, vétkezni és földesuraikat ezek jövedelmeinek elvonásával megcsalni nem irtóznak, sőt inkább maguk is, miután ennek a haszontalan munkának rabjává lettek, többnyire koldusbotra jutnak: némelyek meg, mivel az élelemből és ruházatból kifogynak, a végső dolgokra: lopásra és rablás elkövetésére vannak kényszerítve és ekképen gyakran akasztófán vagy más gonosztevőket érő halálos büntetéssel mulnak ki."

"1.§. Hogy tehát a bajt kellő/szerrel orvosoljuk, megállapítottuk, hogy mostantól fogva jövőre az ország jobbágyai és parasztjai közül senki se merjen bármi módon, vagy bármi mesterséggel szarvasokra, őzekre, nyulakra és vadkanokra vadászni, valamint fácánokra és császárfajdokra, vagyis ugynevezett császármadárira va-

dászni."

"2.§. Hanem mindeniköknek föld - rét és szőlőművelést, valamint egyéb kézműveket kell üznie és folytatnia, amelyekből mind magának, mint pedig a földesurának jövedelmet és hasznot szerezhethet."

E fent idézett decretummal kapcsolatban Kolozsváry Bálint azt állítja, hogy a vadászati jog eddig az ideig bárki által korlátlanul gyakorolható volt, mert egyébként erre a törvényre nem lett volna szükség. - Meggyőződése, hogy a szabad vadászat a nemesség és jobbágyság kialakulásával már megszűnt, de mivel a régi szokásjogok alapján a jobbágyok némely helyeken gyakorolták a vadászatot, szükségessé vált, hogy ezen szokásjogok mindenütt és egyöntetűen eltöröltessenek. A feltörő nemesség és hatalmas csucsán álló főpapság mindent elkövetett, hogy jogait minél szélesebb alapra fektesse. - A vadászat joga ennek a törvénynek megjelenésével írásbelileg is a nemesség számára lett kisajátítva.

A nemesség erre a jogára féltékenyen őrködött és ezt a jogát nemcsak a kirekesztett jobbágyságtól, hanem a királyoktól is megvédte. Jellemző erre az ugynevezett Lamberg féle jelentés.

Lamberg királyi utasítással érkezett Magyarországra. Mint királyi fővadászmesternek kötelessége lett volna a királyi vadás-kert háborítatlanságát biztosítani, de feladatának nem tudott eleget tenni, a magyar nemések területi korlátozást nem tűrő magatartása miatt. A királynak küldött jelentésében névszerint is megjelöli Tokody Mihály szomszédos birtokos nemest és embereit, kik a királyi vadaskertet zaklatják. Lamberg mindent elkövetett, hogy Tokodyt, kit jelentésében a "ain grosser Jager und Waydemann" jelzőkkel illet, a vadaskerti vadászattól eltiltsa, de eredménytelenül. Lamberg Báthory nádorhoz fordult panasszal, de a nádor nem hogy igazat adott volna neki, hanem nyomban egy vadászt küldött ki, hogy számára a királyi vadaskertben vadat lőjjön. Ezen intézkedésével

akarta kidomborítani, hogy a magyar nemest még a királyi vadaskert tekintetében sem érintheti területi korlátozás. Ezek a tények egyébként kellően dokumentálják, hogy Magyarországon a vadászati jog sohasem tartozott az ugynevezett királyi kisebb haszonvételek /iura regalia minora / közé, amint ahogy azt a vadászati jog irodalmának művelői egy időben állították.

IV. Fejezet.

Igen érdekes, hogy Magyarországon a minden más téren mutatkozó nyugati hatás ellenére is a vadászat mint regalé nem tudott gyökeret verni. A vadászat tárgyát és módját illetően jelentek meg statutumok, melyek bizonyos helyeken némi változást jelentettek, sőt olyan rendelkezéseket is ismerünk, melyek a vadak szaporodási idejére vonatkozó kiméleti intézkedéseket tartalmaznak, de olyan rendelet, intézkedés, törvény nem maradt reánk, mely arra mutatna, hogy a vadászatot a regalék sorába igyekeztek volna illeszteni. Pedig a példa itt volt mellettünk. Voltaképen tehát a vadászat

a nemesekre nézve szabadon gyakorolható volt és lényeges változás ezen a téren évszázadokon át nem mutatkozott. Az 1729 évi XXII. tc. megjelenése azonban messzireható reformokat léptetett életbe, oly módon, hogy egyben irányt szabott a további fejlődésnek is.

Egyik nagy ujitása volt e törvénynek a vadászati tilalmi idők törvényhozási szabályozása, a másik - a még ennél is fontosabb - a vadászati jog és az ingatlan fölötti tulajdonjog közötti kapcsolatnak nem ugyan teljes, de részleges megvalósítása és törvényes alapra helyezése. Ezt a kapcsolatot vizsgálva láthatjuk, hogy a törvenycikk 2.§.-a minden földesurnak és nemesnek megengedi, hogy "*prō necessitate propria*" és "*ad rationem sui*" a maga lakóhelyéhez a környező rétből, nádasból, cserjésből megfelelő nagyságu területrészt kihasítson és azon a vadászat jogát kizárólagossággal gyakorolhassa. A törvény ezen intézkedése folytán a tilalom alá vett területeknél a vadászati jog elveszté

a személyhez való kötöttségét és a földtulajdon attributumaként jelentkezik.- Az 1729. XXII. tc. a vadászati tilalmat a paraszton kívül a polgárookra is kiterjesztette és a tilalmi idők bevezetésével felállította a nemes ember jogainak legelső korlátait is. Bár ezek a tilalmi idők lényegesen eltértek a mai tilalmi időktől, a törvény a vadászati jog további fejlődésének pontos és helyes útját megszabta. Feltűnő rendelkezése a törvénynek, hogy a vadászkárok megtérítése tárgyában is tartalmaz intézkedéseket. A legújabb keletű vadászati intézkedéseink előírják hogy : " Vadkár" címén állandó jellegű hozzájárulást fizessen a területbérlő vadásztársaság, hogy az így befolyt összegből a mezőgazdasági ingatlan tulajdonosát az esetleges vadkárokért kártalanítani lehessen. Ennek az újkeletű intézkedésnek magját az 1729. XXII. tc. 9.§.-ban találjuk meg, mikor is a törvény úgy intézkedik, hogy a Sinkórán nevezetű kutyákkal vadászat közben a mezőkön és vetéseken okozott károkat a vadász köteles megtéríteni, sőt az ilyen kutyákkal való

vadászatot a jelentős mezőgazdasági károk miatt szigorúan eltiltja.

A törvény megjelenése után természetesen olyan feljegyzésekkel kellett volna találkozunk, melyek a tilalmi rendelkezések áthágása miatt a vadászatra jogosultak, tehát a nemesek felelősségre vonását tartalmazták volna. Lehetetlen elképzelni is, hogy az ország vadászatra jogosított össz#nemessége közül egy se akadt volna, aki a törvény tilalmi rendelkezéseit átlépte volna. Bizonyos, hogy akadt ilyen, de az ilyen nemes megbüntetésére vonatkozó dokumentumok helyett csak olyan okmányok tárulnak elénk, melyek a parasztok és polgárok jogosulatlan vadászatára és annak leküzdésére vonatkoznak. Ilyen büntetések a vadászszerszámok és a ruházat elkobzása, 25 botbüntetés, nőknél a megkorbácsolás, pénz és börtönbüntetés stb. A parasztok vadászatának megakadályozására a kereskedőknek megtiltatott, hogy azok számára lőport és ólmot adjanak ki. Ez

az intézkedés a mai fegyver és lőszer eladás ellenőrzésének magját hordozta magában. De a törvény a vadászati jog fejlődése szempontjából mégis nagyjelentőségű volt.- Megállapítható, hogy az ok-szerű vadászat terjedése e törvény megjelenése után veszi kezdetét. Magánuradalmak vadászati és erdészeti alkalmazottai részére kiadott és írásban reánkmaradt feljegyzések mutatják, hogy a vadállományt már sok helyen védik, etetik, a tenyésztést elősegítik és mindinkább úgy kezelik a vadászatot, mint a mezőgazdaság egy jövedelmező ágát.

1767-ben a Mária Terézia féle urbéri rendelet-bár az alkotmányos jogfejlesztés keretein kívül - de mégis érintette a vadászati jog kérdését is. Az Urbarium III. fejezet 17. pontjából kiviláglik, hogy a jobbágyok vetéseiben és szőlőiben fennforgó vadkárok leküzdése végett rendelte el az évente tartandó három napos jobbágyvadászatot, kötelezván a földesurakat a szükséges lőszerek és fegyverek kiadására. Sajnos ez a rendelkezés is csak arra volt jó, hogy a jobbágyok-

nak eddigi kötelezettségei szaporodjanak, mert a jószándéku rendelet a gyakorlatba átvéve tartalmilag teljesen megváltozott.

V. Fejezet.

Az 1729. XXII. tc. és az 1802 XXIV.tc. közötti időszak vadászati jogának reformtörekvései közül ki kell emelnünk

- 1./ II. József vadászati rendeletét, mely 1786-ban adatott ki.
- 2./ A magyar országgyűlés kiküldött bizottságának a vadászat szabályozása tárgyában 1793-ban kiadott tervezetét és
- 3./ Az erdélyi országgyűlés bizottságának 1795-ben kelt javaslatát.

ad 1./ A II. József féle rendelet legjellemzőbb sajátossága, hogy 1 §.-ában megállapítja a földesur saját vadászterületén fennálló kizárólagos vadászati jogát. A rendelet ezen intézkedése a jogfejlődés tekintetében világosan mutatja az iránt az 1883 XX. tc. felé, mert ime, ez a vadászati jogot a földesur birtokán összekapcsolja a földtulajdonnal, sőt továbbmenően az 1883 XX. tc. egyéb intézkedésének is magvát képezi, mert 16 §.-a azt az általános el-

vet állítja fel, hogy a vadászati jog senkit sem gátolhat meg abban, hogy a mezőgazdasági ingatlanán kártokozó vadakat elzavarja, vagy hogy ingatlanát kerítéssel ellássa. Tekintettel azonban arra, hogy a vadállományt a rendelet vadászati jog birtokosának tulajdonául említi, következésképpen a vadorzást nem kihágásként, hanem tolvajlásként kezeli. A rendeletnek ez az intézkedése az, amire a vadászati jog mai művelői sokszor hivatkoznak és amelyek alapján a vadorzást most is tolvajlásként szeretnék büntetőjogunkban szerepeltetni.

ad 2./ Az 1793 évi magyar orsz.gyűlési bizottság tervezete pontosan az 1802 XXIV.tc. előrevetett árnyéka. Leglényegesebb sajátossága, hogy a vadászati jogot a földesuri földtulajdonnal kötötte össze. Egyébként igyekszik a II. József féle rendelet nyomdoka-in haladni, ami különösen a vadkárok kiküszöbölésének orvoslására vonatkozó intézkedések egyöntetűségéből tűnik ki.

ad 3./ Az erdélyi országgyűlés bizottságának 1795-ben kelt és a vadászat szabályozása tárgyában kiadott javaslata szintén a II. József féle rendelet utmutatásait követte, jelentősége nem sok volt, de mégis ki kellett emelnem, mert ez a javaslat épp úgy mint az előbbi rendelet, illetve tervezet a vadászati jogot összekötötte a földesuri ingatlannal.- Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az ad 1./ 2./ és 3./ alatti intézkedések minden esetben csak a földesuri ingatlanhoz kapcsolták hozzá a vadászati jogot, más ingatlanhoz nem. Mégis az ingatlannak a vadászati joggal - ha csak a téren való összekötése is vezetett az 1883 XX.tc. megalkotásához.- Az erdélyi országgyűlési bizottság javaslata is a földesurat, mint az ingatlan urát úgy a vadvédelem, mint a jogosulatlan vadászat tekintetében a tulajdonjog alapján óhajttja jogsegélyben részesíteni. A vadászó tehát itt is tolvaj.

VI. Fejezet.

Az 1802 évi XXIV.tc. egyetlen szempontból jelent nagy változást avadászati jog terén. Ez a törvény az, melyben a törvényhozás avadkárok tekintetében először mutat bizonyos gondosságot. A földtulajdonnak a vadászati joggal való összekapcsolása a nemesi félbirtok letiltásának lehetőségében kulminált. A törvény ugyanis módot nyújtott arra, hogy a földesur ingatlanának fele részét a vadászat gyakorlására kizárólag magának tartsa fenn.- Rendkívül érdekes, amit ezzel kapcsolatban Kolozsváry Bálint mond. Megemlékezik arról, hogy a francia forradalom törvényhozása 1789-ben, tehát 13 évvel a most tárgyalt törvény megjelenése előtt a vadászati jogot összekapcsolta a földtulajdonnal. De még a francia törvényhozás az összes feudális jogok és regalék eltörlésével jutott el az ingatlan és a vadászati jog összekapcsolásához, addig nálunk ennek a kapcsolatnak megteremtése csak a

nemesség előjogainak megszilárdulását eredményezte. Így aztán a vadászati jog maradt az, ami volt: nemesi jog!- Mert nem szabad azt hinnünk, hogy a nemesi félbirtok kihasításának lehetősége és a kihasított részen kizárólagossággal gyakorolható jog a nemesi birtok másik felére akárki számára megadta a vadászatra való szabadságot. Ez a szabadság fennállt, de ugyancsak egy másik nemes számára.

A törvény a vadak kiméleti idejét is magában foglalja, de eltérést az 1729 XXII. tc. rendelkezéseitől alig-alig mutat.

A szarvasbikát Szept.15-től június 1-ig

" tehenet január 1-től szept.1-ig

a nyulat Február 1-től márc. 31-ig nem volt szabad elejteni. Ezek a tilalmi idők szakszempontról igen sok kívánnivalót hagytak hátra, de jogi szempontból, - ha nem is mutattak haladást, - tartották az irányt a további fejlődés felé.

Igen fontos intézkedése azonban a törvénynek az, hogy a vadkárrok tekintetében bizonyos kötelezettségeket ró az érdekeltekre. Ezzel a fontos kérdéssel a törvény 10 §.-a foglalkozik. A vadkárrok elhárítása céljából a vármegyét felhatalmazza, hogy a vadtevénytéssel foglalkozó földesurakat vadállományuk megritkítására kényszerítse, vagy a vadak kerítéssel való elrekesztésére kötelezhesse.- A 7 §. pedig arra ad jogot a föld művelőjének, - legyen az akár paraszt, akár nemes, - hogy a kárt okozó vadat elfoghassa, vagy elejthesse.- Sajnos a továbbiakban azonban nem ily humánus az idézett paragrafus, mert a paraszt az elejtett, vagy elfogott vadat nem tarthatta meg, hanem köteles volt a vad "tulajdonosát" erről értesíteni és a vadat annak átadni.

Az 1802 XXIV. tc. sanctiói természetesen a nemesre és parasztra más-más módon alkalmaztattak. A nemes tiltott vadászat miatt kártérítésre és perköltségek megfizetésére volt ítélhető, a pa-

rasztra pedig a bíróság belátása szerint kiszabott büntetés várt.

VII. Fejezet.

Az 1802 XXIV. tc. után a vadászati jog sokáig nem mutatott változást. Ez a törvény látszólag minden kívánságot kielégített. A memesek jogai biztosítva voltak és mások kívánságai előtérbe sem kerülhettek. - A 19 évszázad első fele Európaszerte nagy változásokat hozott. Forrt, zugott minden és a fejlődés szükségyszerűségét mindenki belátta. A vadászati jog azonban nem változott, sőt elmondhatjuk, hogy jogéletünk e nagyon is mellékes ágában a feudális irányzat sohasem volt olyan erősen jelen, mint éppen az 1802. XXIV. tc. megalkotása után.

1848-ig semmi változás nem történt, de a forradalmi események önmagukból folyóan változást hoztak, ezen a téren is. A törvényhozás vadászati jog kérdését a reá váró órási feladatok miatt nem is érinthette, de a megszűnt urbériség következtében a föld-

területek igen jelentős része a felszabadított jobbágyság keze alá került és így megszűnt a nemeseknek - a nemesi félbirtok kivételével - területi korlátozást nem ismerő vadászati joga. A jogegyenlőség elve kirekesztette azt a lehetőséget, hogy nemesek a nem nemesek ingatlantulajdonáinak terhére vadászati jogot gyakorolhassanak. A szabadságharc leverése után hazánkra tört abszolutizmus a magyar jog helyébe majdnem mindenütt az idegen jogot alkalmazta. A vadászati jog tekintetében érvényben hagyta az 1802 XXIV. tc. rendelkezéseit, amennyiben azok nem ellentétesek az 1851. dec. 31-i patens elveivel, vagyis a rendi különbségek megszüntetése továbbra is megmaradt. Ez volt az a felemás helyzet, melynek kuszált állapotából az 1872 VI. és 1883. XX. tc.-ek vezették ki a vadászati jog művelőit.

VIII. Fejezet.

Az 1872 VI. tc. majd az ezt módosító 1876 XLIV. tc. pontosan elő-

kés zítették a helyzetet az 1883 XX.tc. megalkotására. A két előbbi törvény annyira - mondhatnám - belefolyik az 1883.XX. tc.-be, hogy azok külön taglalását nem tartom célravezetőnek, de annál fontosabb, hogy a 62 éven át érvényben volt és részben ma is érvényben levő 1883. XX. tc.-t részletesen letárgyaljam.

A vadászatról szóló 1883 évi XX. tc. első §.-a így szól.:

A vadászati jog a földtulajdonnak elválaszthatatlan tartozéka. A törvények ebből a rendelkezéséből következik, hogy olyan ingatlan, amelyhez nem fűződne hozzá a vadászati jog nincsen.

A vadászati jog tartalmát tekintve megállapítható, hogy vadászati joga van minden földtulajdonnal rendelkező belföldi vagy külföldi állampolgárnak, továbbá minden földtulajdonnal bíró községnek, köztestületnek, egyesületnek stb. és végül vadászati joga van saját ingatlanain az államnak is. A vadászati jog a földtulajdonost

feltétlen megilleti arra való tekintet nélkül, hogy az ingatlan hol fekszik és milyen nagysága.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy minden ingatlanon lehet vadászni és nem jelenti azt sem, hogy az ingatlan tulajdonosát megillető vadászati jogot az minden esetben gyakorolhatja is.

Ahol a vadászatnak közbiztonsági, közrendészeti stb. okokból helye egyáltalában nem lehet / beltelkek, közutak, közterek, temetők stb/ ott a vadászati jog átmenetileg pihen. Tekintettel arra, hogy az ingatlanhoz kapcsolódó vadászati jog és a vadászati jog gyakorlása, azaz a vadászat között lényeges különbség van. A vadászati jog gyakorlása az ingatlan tulajdonosától már elválasztható. A törvénynek ebben az intézkedésében nem lehet bizonyos tendenciát meg nem látni. A vadászati jognak a földtulajdonostól való elválaszthatása két féle volt: kényszerű és önkéntes. Kényszerű az elválasztás akkor, ha olyan ingatlanról van szó, mely magán va-

dászterületet nem képezhet. / A magánvadászterület kérdéséne később térünk rá. / Önkéntes az elválasztás akkor, ha a törvény értelmében a magán vadászterületet képező ingatlan tulajdonosa vadászati jogának gyakorlásáról önkéntesen lemond. Mindezekből láthatjuk, hogy a vadászati jog tulajdonosa és a vadászatra jogosított egyén nem feltétlen azonos.

Megállapíthatjuk, hogy a vadászatra jogosítottat megillető vadászati jog, az a jog, mellynél fogva egy meghatározott területen található vadak vadászatának befogásának és tenyésztésének joga kizárólagosan a vadászatra jogosultat illeti meg. Ezek szerint a vadászatra jogosított a vadászterületén a törvényes rendelkezések korlátai között a vadat nyomozhatta, üzhette, elejthette. Az elejtett vagy elhullott vadat, levetett aggancsot birtokába vehette, a szárnyas vad tojásait gyűjthette, a macskákat és koborló ebeket, valamint a ragadozó vadat minden módon irthatta. A tör-

vénynek ez az intézkedése most is fennáll a vadászatra jogositott számára biztosítva.

Az 1883. XX. tc. a vadászatra jogositott kötelelességeit is magába foglalja és pedig oly módon, hogy a jogositott nemzetgazdaság érdekeit megfelelően a vadállományt ápolni is tartozik. A törvény ezen intézkedésének folytatását fogjuk látni később a 4640/1945.M.E.számú rendelet ismertetésénél és az új, mindenvadásztársaságra nézve kötelezően fenálló egyöntetű vadásztársasági alapszabályok bemutatásánál.

Az 1883 XX.tc. 2.§.-a szerint saját földbirtokán a tulajdonos, vagy az, akinek az jogot vagy engedélyt adott a vadászatot az ezen törvényben meghatározott korlátok között szabadon gyakorolhatja, ha az :
egy tagban vagy összefüggésben álló részekben legalább 200 hold-

ra terjed / holdját 1600 négyszögölével számítva / habár több határba fekszik, vagy utak, vasutak, csatornák, folyók vagy patakok által hasítottatik is, vagy ha a földbirtok 200 holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső telket, szőlőt, vagy állandó szigetet képez. Az egy tagban / legalább holdját 1600 négyszögöllel számított / 50 holdat kitevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjeikre nézve a vadászati jog gyakorlására egysülhetnek, amennyiben az egyesített területek a 200 / 1600 négyszögöllel számított / holdat megütik.

Ha aziránt, hogy valamelyik terület az ezen szakaszban körülírt területek közé tartozik-e vagy nem, vitás kérdés támad, e felett elsősorban a járás főszolgabírója, megyei városokban a polgármester, törvényhatósági jogu városokban a polgármester által megbízott tisztviselő, Budapesten a kerületi előljáró, másodfokon pe-

dig a törvényhatóság első tisztviselője /alispán, polgármester, Budapesten a polgármester, / határozott.

A vadászati törvény 2. §.-ában felsorolt vadászterületeket összefoglalva magánvadászterületeknek nevezzük, amelyek tehát a következők:

1. önálló, vagyis a legalább 200 holdas vadászterület,
2. kert,
3. belső telek,
4. szőlő,
5. állandó sziget,
6. egyesített vadászterület.

A felsoroltakon kívül eső vadászterületek a községi vadászterület gyűjtőfogalom alá esnek, amelyekről a vadászati törvény 3.§.a szól. A törvény ugyanis a magánvadászterületi jelleggel nem rendelkező ingatlantulajdonosoktól a vadászati jog gyakorlását elvonja és ennek a jognak a gyakorlását arra ruházza át, aki azt

a tulajdonostól, illetőleg a tulajdonosok képviselőjében eljáró községi előljáróságtól haszonbérbe veszi. Az ingatlan tulajdonosa az ingatlantól elvileg el nem választható vadászati jogot ebben az esetben csak annyiban élvezi, hogy a vadászati jog gyakorlásáért fizetett haszonbérből az évi tiszta jövedelemhez birtokarányában jogosult.

Mindezeket az 1883.XX. tc-ben foglalt rendelkezéseket vizsgálva azt láthatjuk, hogy a vadászati jognak az ingatlannal való szoros egybekapcsolása a jobbágysorból felszabadult, de tovább is földhözragadt zsellérként élő kisparasztság a vadászatból teljesen ki volt zárva. A vadászati jog szorosan hozzátartozott az ő kis ingatlanához is, de gyakorlatban az sohasem lehetett az övé, mert a törvény a **nagy**-birtokosok osztályérdekeit tartotta szem előtt és a 200 holdas önálló terület igazán nem lehetett az a forma, amely a dolgozók számára is kinyitotta volna kaput a vadászat

felé. A törvény a nép nagy tömegeit továbbra is távoltartotta a vadászattól és bár a szabadverseny világának szellemében elvileg mindenki hozzájuthatott ehhez a sporthoz, a valóságban ez csak a kiváltságosoké lehetett. Kétségtelen, hogy ez így volt, de mégis volt ennek a törvénynek egy nagy érdeme és pedig az, hogy a tilalmi idők megállapításánál a természettudományok szilárd alapkövére helyezkedett és ezáltal a nemzeti kincset képviselő vadállomány fennmaradásához és továbbfejlesztéséhez adott lehetőséget. A tilalmi idők szakszerű megállapításánál tehát jó irányt vett a fejlődés, de a jog gyakorlása tekintetében nem sokkal emelkedett a múlt idők törvényei fölé. Ez a törvény mégis hat évtizeden át volt a magyar vadászati jog alapja és csak az 1944-45 évek változásai hozták meg a feltétlen szükségessé vált megújodást.

A 4640/1945. M.E. sz. rendelet.

1945-ben a földosztások során önként vetődött fel a kérdés, hogy

a fölösztott nagybirtokokhoz kapcsolódott jogok a következőkben miként fognak alakulni. Ha az 1883. XX. tc. érvényben maradt volna és a vadászati jog terén nem történt volna változás, úgy néhány megmaradt középbirtoktól eltekintve az egész ország területe községi vadászterületté vált volna. A fejlődés iránya ezt a lehetőséget kizárta és a vadászati jognak gyakorlása tekintetében a népi Magyarország belső kívánságai szerint alkották meg a 4640/1945. M.E. sz. rendeletet. Ez a rendelet a jelenlegi vadászati jognak szilárd alapját képezi és ezért ezzel kimerítően kell foglalkozzunk. Hatálybalépésével a magánosok, a városok, a községek, a hegyközségek, a közbirtokosságok, a legeltetési társulatok és egyéb közületek tulajdonában álló mező és erdőgazdasági területekre - közöttük a nagybirtokrendszer megszüntetése és a földmives nép földhözjuttatása során egyeseknek kiosztott ingatlanokra vonatkozóan a vadászati jog kizárólagosan a Magyar államra szállt át.

A bekerített szőlő, gyümölcsös vagy egyéb különleges termelési ág kerítéssel óvott területe - a vadaskertek kivételével - nem tartozik ennek a rendeletnek hatálya alá. Láthatjuk, tehát, hogy itt a rendelet egyezik az 1883. XX. tc. kert vadászterületre vonatkozó intézkedésével. A különbség mégis szembevetendő, mert az idézett törvény figyelmen kívül hagyja, hogy a kert terület hogyan és miként legyen elkerítve, a rendelet pedig világosan körvonalazza azt.

A rendelet 2.§.-a a vadászati jog hasznosításából befolyó jövedelemre nézve intézkedik. E szerint a vadászati jog hasznosításából előálló összeg a Magyar Államot illeti meg. A 3 §. arravonatkozóan intézkedik, hogy a 4640/1945. számú rendelet hatályba lépésével minden fennálló vadászati haszonbérleti szerződés megszűnik. A 4 §. kimondja, hogy a földtulajdonosok összefüggésben levő földjeikkel a vadászati jog gyakorlására még akkor sem egyesülhetnek, ha az egyesített területek a 200 holdat meghaladnák. Erre az intézke-

désre azért volt szükség, mert a köztudatban benne élt az, hogy 200 kataszteri hold már önálló vadászterületet képez és abba a hatóságoknak különösebb beleszólásuk nincs. Ez azonban még a szent és sérthetetlen magántulajdon idejének elavult intézkedése volt, s hasznát kizárólag a jómóduak láthatták. A rendelet megjelenésekor a szociális elgondolások még nem voltak annyira kifejezett állapotban mint most és épp ezért a hevenyében összeállított rendelet egyes intézkedései kiegészítésre, illetve javításra szorultak.

Igy a rendelet 5 §.-a kimondja, hogy vadászni csak a Földmivelésügyi Miniszter által jóváhagyott alapszabállyal rendelkező vadásztársaságok tagjainak szabad. Tekintettel azonban arra, hogy az egyesületek feletti felügyelet a Belügyminiszter hatáskörébe tartozik, ezen az intézkedésen változtatni kellett és ma már az összes működő vadásztársaságok a Belügyminiszter által kibácsájtott egyöntetű vadásztársasági alapszabállyal vannak ellátva.

A rendelet 7.§.-a a népi vadásztársaságok megalakítására vonatkozóan intézkedik, továbbá az átlakulás folytán népessé váló magyar vadásztársadalomra való tekintettel leszögezi, hogy a síkvidéki apróvadás vadászterületen minden vadászra legalább 300 kat. hold, dombos vidéken 500 kat. hold és nagy vadas területen 1.000 kat. hold kell jusson. Ez a rendelkezés azért vált szükségessé, hogy a vadállomány a tulsok vadász miatt meg ne ritkuljon.

A rendelet továbbiakban a vadászati felügyelőségek felállításával, a vadásztársaságok vadőr tartási kötelezettségével, a vadászat gyakorlásának mikéntjével, a kötelező vadászjegy kiváltásával és végül a rendelet megszegésével kapcsolatos büntető sanctiók életbeléptetésével foglalkozik. Az az utóbbi intézkedések nem térnek el az 1883. XX, 1928. X. és az 1929. XXX. tc. idevonatkozó rendelkezéseitől.

Mindezeket tekintve láthatjuk, hogy a rendelet szakszerűség szempontjából szorosan tartotta magát az 1883. XX. tc. rendelkezéséhez, de annál inkább eltért attól szociális tartalmát illetően. Avadászati jog a magyar államé lett, azt a szabadon megalakuló népi vadásztársaságoknak nyilvános árverésen adja haszonbérbe és az állam szervei ébren örködnek a felett, hogy a vadásztársaságok összetételében is a szociális elgondolások érvényesüljenek. A vadásztársaságok - amint már említettem a Belügyminiszter által kibicsájtott alapszabállyal működnek. Ezen egyöntetű alapszabályok jogi szempontból két igen fontos rendelkezést tartalmaznak: 1./ biztosítják a vadásztársaságok autonómiáját 2./ de szakszempontból beleszólást biztosítanak a felettes hatóságok számára. Ez utóbbi nem ^{az} autonómia rovására történik, hanem csupán az állam, a közösség tulajdonát képező vadállomány védelmére. Szükséges ez, mert a vadállomány elsorvadása, vagy

kipusztulása az állam egy tekintélyes, évente megismétlődő bevéte^lét tenné semmivé.

A vadászati jog alanya és tárgya.

Mi a vadászati jog alanya? Az 1883. XX. tc. életbeléptekor az mindig az ingatlan tulajdonosa^z, s a jog alanya a jog gyakorlását átruházhatta a jog gyakorlójára. Ezen a téren a 4640/1945.M.E.sz. rendelet megjelenése óriásit változtatott. A vadászati jog alanya mindig a Magyar állam, mely ezt a jogot átruházza a jog gyakorlójára. Ennyit mondhatunk a vadászati jog alanyáról. Lényegesen több vizsgálódás vár reánk a vadászati jog tárgyát illetően.

A jog tárgya mindig az uralom alá vetettség megtestesítője és az uralom tartalmi jellege szerint más és más. Mi tehát a vadászati jog tárgya? Egyszerűen azt is felelhetnénk, hogy a vadászható vad. De a szabad állapotában a vad uratlan jószág és így elejtéséig

nincs közvetlenül alávetve a jognak. Mégsem mondható res nulli-
usnak, mert a res nullius semmiféle jog tárgyaként nem szerepel-
het. A vad pedig az elejtés pillanatától uralom alá kerül és így
jog tárgyát képezi. Tovább menve a szabad állapotban levő vadra
sem mondhatjuk, hogy az res nullius. Ez a kifejezés talán attól
a tulajdonjogi helyzetből veszi eredetét, amikor a vadászati jog
részben, vagy egészben összefüggött valahogy az ingatlannal. Res
nullis^unak nevezték a vadat, mert X. Y. és Z. közül egyik sem mond-
hatta magáénak azt, holott a vad X. Y. és Z. ingatlanán tartózko-
dott állandóan. Ez az elnevezés azonban helytelen volt, mert a va-
dat az elejtéssel jog tárgyává lehet tenni. De ha az ingatlannal ösz-
szefüggő vadászati jog idején sem lehetett a vadászati jog tárgyát,
vagyis a vadászható vadat res nulliusként kezelni, mert az bizo-
nyos szempontból függő gyűjölcsnek volt tekinthető, olyan függő
gyűjölcsnek, mely feltétlen valamely ingatlan tulajdonosának érik

meg - mégkevésbé res nullius a szabadon élő vad a 4640/1945.M.E. sz. rendelet megjelenése óta. A helyzet ugyanis az, hogy mivel vadászati jog alanya a Magyar állam, az ország területén található vadállomány elejtés^{alanyának} nélkül is a jog ~~állománynak~~, vagyis a magyar államnak tulajdonát képezi. A vad tehát szabad állapotban sem uratlan jószág fructus pendensnek sem érezhető, mert nincs összefüggésben egyik ingatlan tulajdonosának jövőbeli anyagi nyereségével sem. Ehelyett az egész vadállomány és annak egész jövőbeli anyagi vonatkozásu lehetőségei elejtés nélkül is a Magyar állam uralma alatt áll és az állam erről az uralmi helyzetéről haszonbér fizetés ellenében időlegesen lemond. A vadászati jog a 4640/1945. M.E. rendelet megjelenéséig tiszta magánjog /jus *privatum* volt, mely az ingatlan feletti tulajdonjoggal volt összekötve - elvileg közömbös lévén az, hogy az ingatlan milyen fajta és milyen kiterjedésű. - A valóságban azonban - jól lát-

hadtunk a vadászati jog elsősorban a nagybirtokos osztálynak kedvezett. 1945. óta azonban ezen a téren is nagyot fordult a kérek és a vadászati jog ius privatum jellegét a közösségi érdekek bekapcsolása az idők szellemének megfelelően alakította át.

V é g e .

Forrásmunkák:

Siklóssy: A magyar sport 1000 éve

Élthes : A rendőri büntető jog és vadászat

Kolozsváry : Vadászati jog

Glózer-Liszy: Hivatásos vadász

Vidiczky: A vadászati jog lexikona

Erdészeti lapok

Mária Terézia: Urbarium.